

Skulu barna- sjúkurnar burturbeinast?

sjónarmið

Hví kemur nú tilboðið um vaksínation? Almenna grundin er væl meint: at verja fólk frá sjúkum. Og eru vit nóg stutt-skygd, so er tað kanska rætt. Men við einum langskygdum sjónarmiði, sum tekur alt lívið og komandi ættarlið við í metingar, so eru nógvir ósvaraðir spurningar í sambandi við vaksínation móti meslingum, reydlingum og fásarsjúku, skrivar Elin Henriksen sum viðmerking til, at øll børn frá 1. februar fáa tilboð um at verða vaksinerað móti barnasjúkunum.

Nú kemur so tilboðið um, at øll børn kunnu verða vaksinerað móti meslingum, fásarsjúku og reydlingum. Tíbetur er hetta eitt tilboð og ikki eitt krav; foreldrin kunnu velja, um bornini skulu vaksinerað ella ikki. Men skal talan vera um eitt veruligt val, krevst kunnleiki til bæði fyrimunir og vansar við barnasjúkum og við at vaksinera móti teimum.

Higartil er mest tosað og skrivað í fjølmiðlunum um fyrimunirnar við at vaksinera, og ætlanin við hesi grein er at vísa á nakrar av teimum mongu spurningunum, sum mugu setast, tá farið verður undir eitt so álvarsligt tiltak sum at beina fyri vanligastu barnasjúkunum.

Læknar og aðrir serfrøingar eru ikki á einum máli um týðningin av barnasjúkum og um, hvørt tað er rætt at vaksinera. Serliga innan tær greinir av læknávisindini, sum leggja dent á at uppfata menniskjað sum eina heild heldur enn á symptom-viðgerð, er størsti ivin um fyrimunirnar við at vaksinera, ella tað verður beinleiðis mælt frá vaksínation.

Foreldur, lærarar og onnur, sum hava við børn at gera, kunnu leggja til merkis, hvør broyting hendir við einum barni, tá ið tað hevur verið í-gjøgnum eina barnasjúku. Eitt dømi:

Ei 8 ára gomul genta er í skúlanum heldur ófriðarlig og hevur ilt við at konsentrera seg. Gentan fær eina barnasjúku, og tá ið hon 5 vikur seinni kemur aftur í skúla, er tað sum at fáa eitt nýtt barn í flokk.

Arbeidshugur og konsentrations-evni eru munandi batnað; og í arbeiðsheftinum sæst stórt framstig. Bókstavnir, sum áðrenn sjúkuna heltu í allar ættir, standa nú og hella sama veg. Tað er, sum hevur gentan við hjálp frá sjúkuni vunnið á nøkrum av tí, sum forðaði henni í at fremja tað, hon kundi og vildi.

— Kanska var tað ikki av leið, tá ið tað fyrr í tíðini varð sagt, at børn helst skuldu hava havt barnasjúkurnar, áðrenn tey komu í skúla. —

Onnur dømi vísa onnur sløg av menning og framstígum hjá einum barni, ið kemur ígjøgnum eina barnasjúku. Samanumtikið mugu vit spyrja: Er tað so, at børn beinleiðis hava brúk fyri barnasjúkunum í menning síni? Vit hava nú á døgum lyndi til at vilja sleppa undan trupulleikum og «óneyðugum» forðingum — sum sjúkurnar ofta verða mettar at vera. Men er tað ikki júst gjøgnum trupulleikar og forðingar, vit mennast sum menniskju?

Hóast læknávisindin er komin langt í viðgerð av sjúkum, so víta vit enn lítið um, hví summi fólk fáa summar sjúkurnar og onnur ikki. (Her eru sjálvandi undantiknar sjúkurnar, ið beinleiðis stava frá umhvørvinum.)

Enn er t. d. lítið kannað, hvørjar avleiðingar tað fær fyri heilsuna seinni, at man ikki hevur havt barnasjúkurnar sum barn.

Um tað er so (sum mong vilja vera við), at sjúkurnar við høgum feppi eru neyðugar hjá børnum at hava, ja, so víta vit enn ikki, hvørjar sjúkurnar kunnu koma í staðin, um barnasjúkurnar verða fyrirbeindar.

ur verða fyrirbeindar.

Kanningar hava vist, at fólk, sum hava fingið krabbamein, hava havt nógvi minni av fepur-sjúkum, herundir barnasjúkum, enn onnur. Og hóast tað ikki ber til at venda hesum við, so má tað, at samband tykist at vera millum hesi ymsu sløg av sjúkum, fáa okkum at hugsa okkum væl um, áðrenn vit beina fyri sjúkum, sum hava fepur við sær.

Vit víta, hvørjir vandar kunnu standast av meslingum, fásarsjúku og reydlingum, og vit víta eisini, at vandin við hesum sjúkum er nógvi størri, um vaksin fáa tær, enn hjá børnum. Nógvi bendir á, at hesar sjúkurnar eru álvarsligari, tess longri tíð er ímillum, at sjúkan gongur. Besta verjan móti skaðiligum avleiðingum av fásarsjúku og reydlingum hjá vaksnum er at hava hesar sjúkurnar sum barn. Og tey, sum ikki hava havt tær, kunnu so vaksinerað, um tað gerst neyðugt; vaksínation móti reydlingum og fásarsjúku er — so vilt tað í dag ber til at siga — uttan skaðilig hjá-árin.

Øðrvisi er við meslinga-vaksínationini. Hóast hon frá almennari síðu verður segd at vera púra óskaðilig, so eru einstakir læknar, sum m. a. út frá royndum úr USA, har leingi hevur verið vaksinerað, meta, at tað ikki ber til at hava yvirlit yvir avleiðingarnar av meslinga-vaksínation, og teir ráð tí beinleiðis fólk frá at verða vaksinerað móti meslingum. (Her er ikki talan um beinleiðis hjá-árin av sjálvari vaksínationini, men meira um avleiðingarnar

í størri samanhangi, m. a. við at eitt nýtt og vandamiklari slag av meslingum hevur tikið seg upp.) Skaðiligu avleiðingarnar av vaksínation eru sjálvandi sammettar við vandan fyri heilabruna í sambandi við meslingar.

Hví kemur nú tilboðið um vaksínation? Almenna grundin er væl meint; at verja fólk frá sjúkum. Og eru vit nóg stutt-skygd, so er tað kanska rætt. Vaksinerað børn verða ikki sjúk av teimum sjúkum, sum tey eru vaksinerað imóti, so leingi sum vaksinan virkar.

Men við einum langskygdum sjónarmiði, sum tekur alt lívið og komandi ættarlið við í metingarnar, so eru nógvir ósvaraðir spurningar í sambandi við vaksínation móti meslingum, reydlingum og fásarsjúku. Spurningar, sum seta stór krav til ábyrgdarkensluna hjá hvørjum einstøkum; foreldrum, læknar — arbeisgevarum hjá foreldrum.

Í Danmark hevur púra opinskárað verið ført fram, at fremsta grundin til, at vaksínation móti barnasjúkunum nú verður sett í verk, er, at foreldur forsøma arbeiði alt ov nógvi, tá ið tey skulu vera heima hjá sjúkum børnum. Barnasjúkurnar kosta ov nógvi, og alla staðni skal sparast.

Vónandi verður tað menniskjansligt umhugsni og ikki figgjartiligt trýst, sum avger, hvussu tikið verður imóti tilboðnum um vaksínation í Føroyum.

Elin Henriksen